
NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA IN MUZEJI

Nena Židov

49

IZVLEČEK

Članek govori o Unescovi Konvenciji o varovanju nesnovne kulturne dediščine iz leta 2003 in njenem vplivu na delovanje muzejev. Predstavljene so nekatere muzejske prakse, povezane z nesnovno dediščino, ki so bile prisotne že prej, jih je pa Konvencija še bolj poudarila. Način vključevanja nesnovne dediščine v delovanje muzejev je predstavljen na primeru Slovenskega etnografskega muzeja kot nacionalnega muzeja in Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji.

Ključne besede: Unesco, nesnovna kulturna dediščina, muzeji, Slovenski etnografski muzej

ABSTRACT

The article talks about the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage from 2003 and its influence on the activities of museums. A number of museum practices relating to intangible heritage are presented, which had been present before, but the Convention placed an even greater emphasis on them. The way intangible heritage is included in museum activities is illustrated with the example of the Slovene Ethnographic Museum as a national museum and as the national Coordinator for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.

Key words: UNESCO, intangible cultural heritage, museums, Slovene Ethnographic Museum

Za uvod

Nekatere sestavine kulturne dediščine, ki jih danes opredeljujemo kot nesnovna kulturna dediščina (v nadaljevanju NKD), je Japonska že leta 1950 vključila v *Zakon o varstvu kulturnih dobrin* in Južna Koreja leta 1962 v *Zakon o varstvu kulturne dediščine* (Alivizatou 2008: 45–46). Za zavedanje o pomenu NKD in njenem varovanju na mednarodni ravni je bilo pomembno pismo, ki ga je v zvezi z zlorabo oziroma komercializacijo bolivijske NKD Unesco prejel leta 1973 (Hafstein 2018: 21–23). Začetki sistematičnejšega varovanja NKD s strani Unesca so leta 1989 sprejeta *Priporočila za varovanje tradicionalne kulture in folklore*,¹ in leta 1997 vzpostavljen program *Razglasitev*

¹ <http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13141&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html> [1. 4. 2020]. Prevod dokumenta je bil leta 1996 objavljen v *Glasniku Slovenskega etnološkega društva*, št. 1, str. 24–26.

*mojstrov in ustne in nesovne dediščine človeštva*² (Smeets 2006). K spoštovanju in varovanju tradicionalnih znanj je spodbujala Unescova *Splošna deklaracija o kulturni raznolikosti* iz leta 2001.³ Leta 2003 je bila sprejeta Unescova *Konvencija o varovanju nesovne kulturne dediščine* (v nadaljevanju *Konvencija*), ki je definirala NKD in postavila trdnejše okvire za njeno varovanje na nacionalni in mednarodni ravni.⁴

50

Konvencija je NKD opredelila kot »prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezane orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznajo kot del svoje kulturne dediščine« (Convention: 2. člen), med NKD pa uvrstila ustna izročila in izraze, vključno z jezikom kot nosilcem nesovne dediščine, izvedbene (performativne) umetnosti, družbene prakse, rituale in praznovanja, znanja in prakse o naravi in svetu ter tradicionalne obrtne veščine. Varovanje NKD »pomeni ukrepe za zagotovitev ohranjanja nesovne kulturne dediščine, vključno s prepoznavanjem, dokumentiranjem, raziskovanjem, ohranjanjem, zaščito, spodbujanjem, izboljševanjem, prenosom, še posebej s formalno in neformalno izobrazbo kakor tudi z oživitvijo različnih vidikov te dediščine« (prav tam).

Konvencija je prinesla nekatere novosti. Ne gre le za to, da je poleg varstva snovne dediščine uvedla tudi varovanje nesovne dediščine, temveč je tako na nacionalni kot na mednarodni ravni uvedla sisteme varovanja NKD, ki se razlikujejo od varstva snovne dediščine. Če so za varstvo snovne dediščine skrbele predvsem državne ustanove, postavlja Konvencija pri identificiranju in načrtovanju varovanja NKD na prvo mesto njene nosilce, poleg njih pa še nevladne organizacije, kulturne in druge organizacije civilne družbe in poudarja participativni pristop (Blake 2017: 69–70). Za razliko od prevladujočega sistema varstva »od zgoraj navzdol« pri snovni dediščini, je pri NKD poudarek na sistemu »od spodaj navzgor«. Konvencija govori o nesovni dediščini, ki živi med ljudmi, ki je podvržena nenehnemu poustvarjanju in je tesno povezana z identiteto.

Po sprejetju Konvencije, ki je stopila v veljavo leta 2006, so si zaposleni v muzejih začeli zastavljati vprašanja, kako lahko interpretirajo in predstavljajo NKD, ki naj bi jo skupnosti, skupine in posamezniki prepoznavali kot »svojo« in ki vključuje tudi predmete, povezane z nesovno dediščino (Blake 2018a: 177). Dokler so se muzeji ukvarjali le s snovno dediščino, so bili v ospredju predmeti, z nesovno dediščino pa so prišle v ospredje družbene prakse ali tradicije. V muzejih so predmeti del zbirk, medtem ko nesovna dediščina »domuje« zunaj muzeja, v skupnostih, ki jo prakticirajo. Muzeji morajo biti na osnovi sodelovanja in spoštovanja dediščine tesno povezani z nosilci dediščine, za ukvarjanje z ljudmi in skupnostmi pa so potrebna drugačna znanja in spretnost kot za »komuniciranje« s predmeti (Kurin 2004: 7–8).

V članku bom ugotavljala, kako se z novimi koncepti varovanja NKD soočajo ICOM (International Council of Museums) in muzeji in na katere predhodne izkušnje se lahko pri tem opirajo. Še posebej me bodo zanimali načini predstavljanja NKD znotraj

² Mojstrovine ustne in nesovne dediščine človeštva držav podpisnic Unescove Konvencije o varovanju nesovne kulturne dediščin so bile leta 2008 vključene v Unescov Reprezentativni seznam nesovne kulturne dediščine človeštva.

³ <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/5_Cultural_Diversity_EN.pdf> [2. 5. 2020].

⁴ <<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>> [8. 4. 2020].

muzejskih razstav. O nekaterih možnih načinih soočanja muzejev z nesnovno dediščino bom pokazala na primeru Slovenskega etnografskega muzeja (v nadaljevanju SEM) tako v vlogi nacionalnega muzeja kot v vlogi nacionalnega Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine (v nadaljevanju Koordinator). Zanimale me bodo predvsem razlike med predstavljanjem nesnovnih dimenzij (predmetne) dediščine, ki jo hrani muzej, in predstavljanjem formalizirane (registrirane) NKD kot posledice implementacije Konvencije v Sloveniji. Opirala se bom predvsem na muzeološko, etnološko in antropološko literaturo in na meni znane primere varovanja in predstavljanja NKD.

Nesnovna kulturna dediščina in ICOM

51

Razprave o vlogi muzejev pri varovanju NKD so se začele znotraj mednarodnih muzejskih združenj, predvsem ICOM-a, že pred sprejetjem Konvencije (Santova 2014: 91–92, 95), po njenem sprejetju pa so se intenzivirale. »Vstop« nesnovne dediščine v muzejsko prakso se med drugim kaže v definicijah muzeja, ki jih je oblikoval ICOM. V letih 1974, 1989, 1995 in 2001 je bil muzej definiran kot ustanova, ki »pridobiva materialne dokaze o ljudeh in njihovem okolju«, leta 2007 pa se je (kot posledica novih muzejskih praks in sprejetja Unescove Konvencije) polje delovanja muzeja razširilo na »snovno in nesnovno dediščino človeštva«. ⁵ V nadaljevanju bom predstavila nekaj primerov razmislekov o NKD v okviru ICOM-a pred sprejetjem in po sprejetju Konvencije.

Konec leta 2000 je v Münchnu in Brnu potekalo letno srečanje ICOFOM-a (International Committee of Museology), kjer je bila osrednja tema odnos med muzeologijo in nesnovno dediščino (Vieregg in Davis 2000). Med udeleženci srečanja je bil tudi Ivo Maroević, ki je menil, da je muzeologija vezni člen med snovno in nesnovno dediščino, pri čemer je pod nesnovno dediščino razumel šege in verovanja, življenjske sloge in medsebojno komuniciranje, vedenje, navade povezane z oblačenjem in prehranjevanjem in številne druge značilnosti družbenega življenja in vrsto aktivnosti, neposredno povezanih s snovno dediščino. Nesnovno dediščino je razumel kot pomemben del človeške družbene identitete (Maroević 2000: 84–85). Leta 2002 je bila letna konferenca ICOM CIDOC-a (ICOM International Committee for Documentation) namenjena dokumentiranju nesnovne dediščine, ⁶ leta 2004 pa je bila muzejem in nesnovni dediščini posvečena ICOM-ova Generalna konferenca v Seulu ⁷ in Mednarodni muzejski dan ⁸.

Leta 2014 je bila v okviru letne konference ICOM-CIDOC ustanovljena delovna skupina za NKD kot platforma za širjenje izkušenj in oblikovanje metod dela, povezanih z dokumentiranjem NKD in njenim povezovanjem z muzejskimi predmeti. ⁹ Ko so leta 2017 na treh simpozijih, ki jih je organiziral ICOFOM, razpravljali o definiranju muzejev v 21. stoletju (Brulon Soares, Brown in Nazor 2018), je bilo med drugim govora tudi o nesnovni dediščini v muzejih (npr. Blake 2018a; Orr 2018). Leta 2019 je v organizaciji ICOM SEE

⁵ <http://archives.icom.museum/hist_def_eng.html> [8. 4. 2020].

⁶ <<http://network.icom.museum/cidoc/arkiv/tidigare-konferenser/2002-porto-alegre/L/11/>> [14. 4. 2020].

⁷ <<http://archives.icom.museum/general-conference2004.html>> [14. 5. 2020].

⁸ <http://archives.icom.museum/2004_contents.html> [14. 5. 2020].

⁹ <<http://cidoc.mini.icom.museum/working-groups/intangible-cultural-heritage/>> [4. 5. 2020].

(ICOM South East Europe Alliance) v Zagrebu potekala konferenca z naslovom *Intangible Heritage: a Challenge for Management and Collection Policy*, na kateri so se muzealci spraševali o izzivih, ki jim jih prinaša ukvarjanje z nesnovno dediščino tako pri delu v muzejih kot pri sodelovanju z nosilci in lokalnimi skupnostmi.¹⁰

Kljub številnim dosedanjim premislekom še vedno ni nekih splošno sprejetih smernic glede načinov vključevanja NKD v delovanje muzejev, med muzealci še vedno potekajo izmenjave izkušenj in iskanja najboljših praks. Tako je npr. v letih 2017–2020 s sofinanciranjem iz programa Ustvarjalna Evropa Evropske unije in v sodelovanju z ICOM in NEMO (Network of European Museum Organisation) potekal projekt *Nesnovna kulturna dediščina in muzeji* (The Intangible Cultural Heritage and Museums Project), znotraj katerega so predstavniki Belgije, Nizozemske, Švice, Italije in Francije raziskovali različne vrste pristopov, interakcij in praks, povezanih z vključevanjem NKD v bodoče muzejske politike in prakse.¹¹ Od leta 2006 Nacionalni etnografski muzej Koreje kot odziv na Konvencijo izdaja mednarodno revijo *International Journal of Intangible Heritage*, kjer objavljajo znanstvene in strokovne članke, ki na osnovi raziskav in dobrih praks obravnavajo razne vidike nesnovne dediščine.¹²

Nesnovna kulturna dediščina in muzejske prakse pred sprejetjem Konvencije

Muzeji so vključevali NKD oziroma nekatere njene vidike v svoje delovanje že pred sprejetjem Konvencije. Pomembne so bile predvsem različne izkušnje, pridobljene s premikom muzejev od predmetov k njihovim širšim kontekstom in ljudem. V drugi polovici 20. stoletja so muzeji postali družbene institucije z dodatnimi nalogami, ki pa so se nekoliko razlikovale glede na geografska območja, ki so jih pokrivali, in glede na njihove specifične. V 60. letih je bila kot novost pri izbiri muzejskih predmetov poudarjena njihova sposobnost komuniciranja nekega sporočila (Maroević 2002: 243; Hudales 2008: 196), za kar je bilo potrebno poznavanje širšega konteksta predmetov. V 70. letih so se muzeji bolj kot v predmete same začeli usmerjati v povezave z ljudmi in z njihovim kulturnim okoljem. V 80. in 90. letih so bile pomembne razprave o novi vlogi muzejev, ki so poudarjale, da morajo biti muzeji bolj usmerjeni na ljudi. Na osnovi »nove muzeologije« in ekomuzejev so v začetku 21. stoletja začeli nastajati tako imenovani »post muzeji«, ki so se začeli usmerjati (tudi) na nesnovne dimenzije predmetov, in znotraj tovrstnih prizadevanj je dobila svoje mesto tudi NKD (Alivizatou 2008: 49). Pomemben koncept delovanja muzejev, ki se je začel razvijati po letu 2000, je participatornost (Mensch in Meijer-van Mensch 2015: 49–61), ki pri odločanju o razumevanju kulturne dediščine poudarja sodelovanje muzejev s skupnostmi kot nosilci dediščine.

Pri usmerjenosti na ljudi kot nosilce dediščine v nekem okolju imajo pomembno vlogo ekomuzeji, ki so začeli nastajati v 60. letih 20. stoletja in temeljijo na celostnem razumevanju prostora, njegovi kontinuiteti in identiteti ter povezavi med prostorom in

¹⁰ <<https://icom.museum/en/news/intangible-heritage-a-challenge-for-management-and-collection-policy/>> [28. 7. 2020].

¹¹ <<https://www.ichandmuseums.eu/en/about/about-imp>> [14. 4. 2020].

¹² <<https://www.ijih.org/>> [14. 7. 2020].

človekom (Perko 2014: 56–58). Gre za muzeje, ki so bolj kot predmetom začeli služiti človeku (Maroević 1993: 49). Ekomuzeji predstavljajo dediščino lokalnih skupnosti, s katero se identificirajo in jim je v ponos, zato so pomembni za ohranjanje lokalne oz. regionalne identitete (Hudales 2011b: 48, 50). Stvari ostajajo v okolju, kjer so nastale, pri ohranjanju dediščine pa imajo velik pomen lokalne skupnosti (Hudales 2008: 205). Da so ekomuzeji lahko zelo ustrezne ustanove za varovanje NKD, kaže primer Ekomuzeja Batana v Rovinju (Nikolić Đerić 2014), ki je bil leta 2016 vpisan v Unescov *Register dobrih praks varovanja nesnovne kulturne dediščine*.¹³

Med nove muzejske trende v drugi polovici 20. stoletja sodi povečan interes lokalnih skupnosti za »svoje muzeje«, ki so znotraj lokalnih skupnosti postali centri za učenje, promocijo in dokumentiranje dediščine (Hudales 2011a: 22). Na skupnostih temelječi muzeji delujejo kot središča skupnosti in imajo pomembno vlogo v kulturnem življenju skupnosti (Kurin 2004: 8). Muzeji sosesk ali skupnosti (community museums, community-based museums), ki predstavljajo zgodbe o skupnosti, povezane z lokalno dediščino in njenim kolektivnim spominom, prispevajo h krepitvi in ohranjanju lokalne identitete. Člani skupnosti uporabljajo muzej skupnosti, da ohranjajo spomin na to, kako je bilo nekdaj, za podoživljanje dogodkov in praks, ki so zaznamovali njihovo življenje, interpretacijo preteklosti in prepoznavanje preteklih izkušenj. Z dediščino upravljajo preko lokalnih organizacij, v katerih se uveljavlja skupnost. Ohranjajo lokalno snovno dediščino in interpretirajo nesnovno dediščino, kot jo razumejo sami (Camarena Ocampo in Morales Lersch 2010). Tovrstni muzeji so začeli nastajati ob koncu 60. in na začetku 70. let 20. stoletja v Združenih državah Amerike, največkrat so jih ustanovljale prikrajšane družbene skupine, najpogosteje etnične manjšine. Vsi ti muzeji omogočajo ljudem dostop do lastne kulture in jih spodbujajo k skrbi za lastno prihodnost (Čeplak Mencin 2013: 73). Posebno vrsto ekomuzejev oziroma muzejev skupnosti v urbanih okoljih predstavljajo sosedski muzeji (neighbourhood museums, district museums) (Andrić Talijanac 2015).

Nekateri avtorji so v zvezi z varovanjem NKD poudarjali, da imajo posebno vlogo tudi etnografski, socialno-zgodovinski, zgodovinski, regionalni in mestni muzeji (npr. Maroević 2000: 89). Spraševali so se, kakšne so razlike med preučevanjem snovne in nesnovne dediščine za potrebe muzejev in na kakšen način muzeji lahko skrbijo za varovanje NKD. V zvezi z varovanjem je bilo npr. omenjeno dokumentiranje, prikazovanje nekaterih pojavnih oblik v okviru muzejskih delavnic in v drugih oblikah dela z muzejsko publiko ter spodbujanje lokalnih skupnosti k ohranjanju dediščine kot pomembnega dela njihove identitete. Kot možne oblike predstavljanja NKD so bile omenjene razstave, publikacije, video, predavanja in druženja v muzejih. Ugotavljali so tudi, da lahko že zbrane muzejske predmete z določeno modifikacijo uporabimo tudi kot pojavnne oblike NKD, saj sta snovna in nesnovna dediščina tesno povezani. Pojavila se je potreba po oblikovanju metod in načinov zbiranja, varovanja, preučevanja in predstavljanja NKD. Številni avtorji so se še pred sprejetjem Konvencije zavedali, da NKD počasi vstopa v muzeje, vpliva na spreminjanje konceptov in vsebin muzejskih ustanov ter odpira »nove strani v zgodovini muzejev« (npr. Maroević 2002: 243–245).

¹³ <<https://ich.unesco.org/en/BSP/community-project-of-safeguarding-the-living-culture-of-rovinj-rovigno-the-batana-ecomuseum-01098>> [17. 4. 2020].

Nesnovna kulturna dediščina in muzejske prakse po sprejetju Konvencije

Leta 2003 sprejeta Unescova *Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine* je med muzealci dodatno sprožila številna vprašanja o vlogi muzejev, ki so dolgo veljali za ustanove, ki so varovale predvsem snovno dediščino (upoštevajoč tudi nekatere nesnovne dimenzije). Začela so se zastavljati vprašanja, kako naj se muzeji odzovejo na Konvencijo (npr. Nikočević 2003; Kurin 2004), ki je z definiranjem NKD in določitvijo načina njenega varovanja spremenila odnos do nesnovne dediščine in tudi formalno razširila polje delovanja muzejev. Vključevanje elementov NKD v zbirke in razstave je predstavljalo za muzeje tudi poziv k ponovnim razmislekom o njihovi vlogi in osnovnih funkcijah (Alivizatou 2006: 54). Poleg termina *varstvo*, povezanega s predmetno dediščino, je v zvezi z NKD uvedla pojem *varovanje* ali *ohranjanje* (Židov 2018: 45).

54

Pri varstvu snovne dediščini gre za ukrepe, ki naj bi dediščino ohranili v obstoječi obliki oziroma poskrbeli, da ne bi prišlo do njenega propadanja, za varstvene režime največkrat skrbijo odgovorne državne ustanove, kot so muzeji in zavodi za varstvo kulturne dediščine. Pri oblikovanju ukrepov varovanja NKD pa naj bi imeli glavno besedo nosilci dediščine. Če so prej muzeji NKD »spreminjali« v snovno obliko, da so jo lahko varovali in razstavljali, če je bil prej v muzejih predvsem sistem »od zgoraj navzdol«, je Konvencija poudarila sistem »od spodaj navzgor« (Bortolotto 2007). Muzeji so se znašli v na prvi pogled čudni situaciji, ko naj bi nekako usklajevali dva režima varstva oz. varovanja dediščine, katere vrednost je po eni strani univerzalna, po drugi strani pa ima poseben pomen in vrednost za njene nosilce in lokalne skupnosti (Blake 2018a: 177).

NKD muzeje sooča s potrebo, da iz statičnega načina prikazovanja predmetov kot reprezentantov kulture preidejo na dinamično razumevanje kulture in posledično nenehno spreminjajoče se kulturne izraze. Ker Konvencija govori o NKD kot o nečem živem, kar skupnosti in skupine prenašajo iz roda v rod in kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino poustvarjajo (Convention: 2. člen), so nekateri opozarjali na nevarnost »zamrzovanja« pri varovanju NKD v muzejih (npr. Nikočević 2003: 6; Kirshenblatt-Gimblett 2004: 58–59). Varovanje NKD pomeni za muzeje tudi iskanje novih načinov predstavljanja in interpretacije tovrstne dediščine in je del širšega gibanja proti bolj na skupnostih temelječih in manj elitističnih konceptih muzejev.

NKD muzeje bolj povezuje s skupnostmi in jih dela bolj participatorne (Palaić in Valič 2015: 23), za kar pa zaposleni v muzeju potrebujejo dodatna znanja (Kurin 2004: 8). Če so se muzeji prej bolj posvečali predmetom, jih Konvencija preusmerja na žive ljudi (kot so npr. obrtniki, pevci, plesalci, glasbeniki, pripovedovalci), kar zahteva od kustosov intenzivnejše sodelovanje z nosilci. Zelo pomemben je odnos med kustosom in nosilci dediščine, ki temelji na medsebojnem zaupanju. Če pride med kustosi in nosilci do nesoglasij, lahko pride do prekinitve sodelovanja in s tem do konca načrtovanih projektov. (Kovač 2019: 175)

Zastavlja se tudi vprašanje, na kakšen način NKD in njene nosilce vključevati v muzejske razstave. Kot pomemben medij so bile kmalu prepoznane avdiovizualije (npr. Nikočević 2003: 64–65). Nosilec se na razstavi ne da razstavljati, so pa avdiovizualni posnetki eden od možnih pripomočkov, če so seveda nosilci pripravljeni na tovrstno

sodelovanje. Lahko pa jih vključujemo v razne spremljevalne dogodke, kjer lahko sebe in svoje aktivnosti predstavljajo »v živo«. Pomemben način ohranjanja in prenosa znanj, povezanih z NKD, so pedagoške in andragoške aktivnosti, s katerimi imajo muzeji že dolgoletne izkušnje, ki jih pridobivajo v okviru različnih delavnic, dogodkov ... (Nikočević 2003: 65). S pomočjo raznih dogodkov v muzeju, v katere lahko muzeji vključujejo nosilce dediščine, lahko obiskovalci vidijo razstavljene predmete v novi luči in novih povezavah. Ukvarjanje z NKD kustose povezuje z nosilci dediščine na terenu in z varovanjem njihove dediščine *in situ*. Lahko pa muzeji predstavljajo tudi nesovno dediščino z namenom, da zmanjšajo število obiskovalcev, ki bi sicer motili potek nekega dogodka znotraj lokalne skupnosti (npr. nav. delo: 66), ali omogočijo obiskovalcem seznanjanje z dediščino v času, ko je lokalna skupnost ne izvaja (npr. Škofjeloški pasijon, ki ga izvajajo vsakih šest let (Nabergoj in Štukl 2018)).

Glede na procesnost/spremenljivost NKD se zastavlja vprašanje, povezano s stalnostjo tovrstnih razstav. Ko so npr. hrvaški kolegi v Muzeju Medžimurja Čakovec pripravljali koncept stalne razstave o NKD Medžimurja, so se odločili, da bodo v razstavo vključili enote s področja Medžimurja, ki so vpisane v hrvaški register nesovne dediščine (Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske). Šlo naj bi za preplet vpisanih elementov in nosilcev s predmeti, ki jih hrani muzej, kar naj bi dalo razstavi tudi nekakšen zgodovinski kontekst, nosilci dediščine pa naj bi bili predstavljeni s pomočjo videa. Zavedali pa so se, da ne elementi ne nosilci dediščine niso stalnica, zato je stalna postavitev NKD v svojem bistvu nestalna in jo je potrebno ves čas aktualizirati (Kovač 2019: 171–172, 175), tako zaradi vpisov novih enot in nosilcev kot tudi zaradi možnosti, da kdo od obstoječih nosilcev iz različnih razlogov svojo dejavnost opusti. Razstave, ki predstavljajo »registrirano« NKD, od kustosov zahtevajo, da spremljajo tako vpise v registre kot dogajanje na terenu. Ves čas je potrebno aktualizirati tudi razstave, ki predstavljajo enote neke države, vpisane na tri Unescove sezname nesovne dediščine,¹⁴ le da je pri tem manjša verjetnost, da bi se število vpisov za posamezno državo zmanjšalo, saj po vpisu odgovornost za ohranjanje dediščine prevzame država.

Za zagotavljanje varovanja, razvoja in predstavitve NKD na svojem ozemlju naj bi države podpisnice Konvencije med drugim poskrbele s pomočjo ustreznih ustanov (Convention: 13. člen). V nekaterih državah te naloge opravljajo etnografski muzeji, ki imajo dolgoletne izkušnje z nesovno dediščino. Tako npr. znotraj Etnografskega muzeja Beograd deluje Center za nesovno dediščino (Filipović 2017: 202), na Madžarskem pa v okviru Muzeja na prostem Oddelek za nesovno kulturno dediščino (Csonka-Takács in Illés 2017: 129). V Sloveniji od leta 2011 naloge Koordinatorja opravlja SEM.¹⁵

¹⁴ Tovrstno razstavo za Hrvaško na pobudo Ministrstva za kulturo pripravlja Etnografski muzej Zagreb od leta 2011 in jo glede na nove vpise na Unesco dopolnjuje. Trenutno je na razstavi predstavljenih 17 enot, vpisanih na vse tri Unescove sezname NKD: Reprezentativni seznam nesovne kulturne dediščine človeštva, Register dobrih praks varovanja nesovne kulturne dediščine in Seznam nesovne kulturne dediščine, ki jo je nujno nemudoma zavarovati.

<http://www.emz.hr/Izlo%5bbebc/Pro%5%a1le/2020/Hrvatska%20nematerijalna%20kulturna%20ba%5%a1tina%20na%20UNESCOovim%20listama_17087> [15. 5. 2020].

¹⁵ V letih 2009 in 2010 je naloge Koordinatorja opravljal Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Nesnovna kulturna dediščina in Slovenski etnografski muzej

Leta 2008 je Slovenija ratificirala Konvencijo (Zakon o ratifikaciji 2008) in jo implementirala v novi *Zakon o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1), ki je prvič poleg nepremične in premične snovne dediščine vključil tudi nesnovno dediščino. Med ustanove, ki identificirajo, dokumentirajo, preučujejo, vrednotijo, interpretirajo in predstavljajo nesnovno dediščino javnosti, sodijo tudi državni in pooblaščen muzeji (ZVKD-1D: 91. in 93. člen).

Podobno kot za številne muzeje po svetu velja tudi za slovenske, da so nekatere nesnovne vidike opredmetene dediščine vključevali v svoje delo že pred sprejetjem Konvencije. Pri zbiranju predmetov so jih začeli vse bolj zanimati njihovi širši konteksti, ki so jih začeli v razstave vključevati s pomočjo novejših tehnologij, kot je npr. film, za predstavitev in prenos znanj, povezanih z NKD, pa so skrbeli predvsem s pomočjo raznih muzejskih dogodkov. Do začetka 80. let 20. stoletja naj bi slovenski etnologi muzealci razstavljali predvsem predmete, v 80. letih pa so začeli razmišljati o prenosu poudarka s stvari na njihove nosilce. Predmeti so postali pomembni nosilci »nevidnih« oziroma nesnovnih informacij. Seveda v teh začetkih odkrivanja nesnovnih prvin predmetov ne moremo govoriti o NKD, kot jo je definirala Konvencija, gre pa za vsebine, pomene, funkcije in kontekste, ki so usidrani v predmetih. V nadaljevanju bom orisala spreminjanje odnosa do muzejskih predmetov v smeri vse večjega upoštevanja njihovih »nesnovnih« vsebin v SEM. Na primeru izbranih razstav in delno drugih muzejskih aktivnosti bom predstavila nekatere možne načine vključevanja in prezentacije »nesnovnega« v delovanju nacionalnega etnološkega muzeja in njegovo delovanje v vlogi Koordinatorja, ki je neposredno povezano z implementacijo Konvencije v Sloveniji.

56

Nesnovni vidiki dediščine v SEM kot nacionalnem muzeju

Upoštevanje nesnovnih vidikov predmetov je bilo v SEM pogojeno s sledenjem teoretično-metodološkim smernicam matične vede etnologije oziroma kulturne antropologije in muzeološkim trendom. Najstarejši predmeti iz zbirk SEM,¹⁶ ki so iz Kranjskega deželnega muzeja prišli v leta 1923 ustanovljeni Kraljevi etnografski muzej, so bili zbrani na osnovi tipoloških in estetskih kriterijev, starosti in izjemnosti, brez podatkov o izdelovalcih, uporabnikih in njihovi funkciji, bili so iz kmečkega okolja. Do prvih sprememb v zbiralni politiki muzeja je prišlo po drugi svetovni vojni, ko so v strahu pred zatonom kmečke kulture Orlove terenske ekipe med letoma 1948 in 1962 zbirale raznovrstno predmetno gradivo, ki pa so ga tudi skrbno dokumentirale s pomočjo zapisov, fotografij in risb (Keršič 1999: 130).¹⁷

Spremembe v zbiralni politiki muzeja v 60. letih 20. stoletja so bile posledica novih teoretičnih usmeritev slovenske etnologije, predvsem v povezavi z vpeljavo pojma »načina življenja« (Slavec Gradišnik 2000: 332–337). Kustosi so začeli raziskovati in zbirati predmete, s pomočjo katerih so lahko na razstavah prikazali način življenja kmetov in različnih poklicnih skupin, kot so npr. rudarji, splavarji in gozdni delavci, konec 70.

¹⁶ V besedilu se ne ukvarjam z zunajevropskimi zbirkami.

¹⁷ Na podoben način so delovale terenske ekipe do leta 1980.

let pa so začeli zbirati tudi predmete z urbanih območij. Poleg kulturnih prvin so postali pomembni odnosi nosilcev do kulturnih prvin (Keršič 1999: 131). V 80. letih so kustosi začeli zbirati tudi predmete, povezane s sodobnim življenjem, za katere je bilo lažje pridobiti razne »nesnovne« podatke in ustvarjati zgodbe o njih in njihovih kontekstih. Predmeti so postali pomembni nosilci raznih informacij, povezanih z njihovimi uporabniki, kar se je od 80. let naprej kazalo tudi na etnoloških razstavah, kjer je šlo za premik poudarka s kulturnih sestavin na njihove nosilce (Keršič 1999: 131–132); muzej si je prizadeval, da bi bili na razstavah »predmeti pojasnjeni z življenjem svojih nosilcev« (Keršič 1983: 482). V zvezi z zbiranjem predmetov množične proizvodnje so se kustosi zavedali, da lahko enaki predmeti nosijo povsem različne informacije, zato so bili pri zbiranju pozorni »na predmetov kontekst, ki ga je treba natančno dokumentirati« (Keršič idr. 2001: 88). Podobni so bili v drugi polovici 20. stoletja tudi trendi drugih evropskih etnologov, ki so se pri raziskovanju snovne kulture od predmetov začeli premikati k raziskovanju interakcije med predmeti in ljudmi, začelo jih je zanimati znanje o izdelavi in uporabi predmetov ter njihovi širši konteksti in simbolni pomeni (Schippers 2002).

Zavedanje o pomenu nesnovnih vsebin predmetov se je leta 2003 odrazilo v ustanovnem aktu SEM, kjer je bilo prvič zapisano, da sodi med temeljno poslanstvo muzeja poleg skrbi za spoznavanje in razumevanje snovne kulturne dediščine tudi nesnovna dediščina (Smerdel 2003: 25). V 21. stoletju so kustosi SEM nadaljevali z dokumentiranjem s predmeti povezanih kontekstov in zbiranjem informacij, ki jih nosijo predmeti, poleg oblik so bile pomembne njihove »nevidne pogojenosti in vrednosti« (Žagar 2003: 167). Zavedali so se povezanosti predmetov z njihovo izdelavo, uporabo, izbiro in prilagojeno uporabo. Namesto oblik predmetov so bile pomembne njihove nevidne vsebine. Muzejskih zbirk kustosi niso več utemeljevali le z istovrstnimi predmeti ali predmeti s podobnimi funkcijami, temveč tudi z »nematerialnimi strukturami in relacijami« (Žagar 2012: 67). Na predmete so začeli gledati iz različnih »nevidnih« očišč, med drugim tudi kot na opredmetene spomine (Žagar 2017).

Vse večje zanimanje za »nevidne« oz. nesnovne vsebine predmetne dediščine je kustose postavljalo pred vprašanje, kako tovrstne vsebine vključiti v delovanje muzeja in še posebej v razstave. SEM je bil prvi muzej v Sloveniji, ki je začel za dokumentiranje in prikazovanje nesnovnih vidikov materialne dediščine uporabljati film.¹⁸ Ko je bila leta 1963 odprta razstava *Južno Pohorje*, so bili poleg razstavljenih predmetov na ogled kratki filmi Borisa Kuharja, v katerih so nosilci predstavljali postopke predenja, tkanja, valjanja sukna, izdelave cokel in čaranja (Valentinčič Furlan 2018b: 169, 177; 2019: 169). V 80. letih je začela filme v svoje razstave vključevati Inja Smerdel, prvič leta 1983 v razstavo *Vetrnik*, na kateri je s pomočjo videa prikazala življenjski kontekst predmeta. Ugotavljala je, da je etnološka razstava, ki predstavlja le predmete, mrtva. Z razstavo se je odzvala na tedanje težnje slovenskih etnologov po humanizaciji – »prenosu zanimanja etnologije od kulturnih prvin na njihove nosilce« (Smerdel 1984: 96). Za predstavljanje nesnovnih vidikov razstavljenih predmetov je filmski medij uporabila tudi pri razstavah *Kam so vsi pastirji šli* (1989) in *Oselnik* (1989). Uporabi filma za prikaz postopkov izdelave in rabe predmetov so sledili tudi drugi kustosi, tako Irena Keršič pri razstavi *Udomačena svetloba* (1996) in Andrej Dular pri razstavi *V podobe ujeti indigo* (2001), če omenim le

¹⁸ Več o filmu in nesnovni dediščini v SEM gl. (Valentinčič Furlan 2018b).

zgodnje rabe.

Ker so bili avdiovizualni zapisi prepoznani kot pomembni tako za dokumentiranje nesnovnih vidikov dediščine kot zaradi njihovega vključevanja v muzejske razstave, je bil leta 2000 ustanovljen kustodiat za etnografski film (Valentinčič Furlan 2012: 35).¹⁹ Avdiovizualne vsebine so vključene v večino občasnih razstav, svoje mesto pa imajo tudi na vseh treh stalnih razstavah SEM.

Ko smo leta 2006 v novi razstavni hiši odprli stalno razstavo *Med naravo in kulturo* (Židov 2008), smo ob razstavljenih predmetih postavili ekrane, kjer je največkrat moč videti posnetke njihove izdelave, vsakdanje rabe in vloge v življenju ljudi (Valentinčič Furlan 2006). Za boljše predstavo o širšem kontekstu razstavljenih čupe ob njej prikazujemo film *Čupa, plovilo slovenskih ribičev*, ki poleg izdelave in rabe plovila predstavlja tudi družino, ki jo je izdelala in uporabljala (Sketelj 2007). Tudi na leta 2009 odprti drugi stalni razstavi *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta* (Žagar 2013) nesnovne vidike dediščine prikazujemo predvsem s pomočjo avdiovizualij.

Nekatere občasne razstave so bile v celoti posvečene zvrstem nesnovne dediščine, tako npr. *Zatrobi na glas! Leseni rogovi na Slovenskem*, ki je pripovedovala o amaterskem trobentaču in izdelovalcu rogov iz drevesnih vej ter njegovem ansamblu Leseni rogisti (Cvetko 2002), in *Od ljudskih godcev do Avsenikov* (Cvetko 2007). Na poseben način smo glasbeno-pevske dediščine vključili v razstavo *Vrata: prostorski in simbolni prehodi življenja* (Sketelj 2014), kjer je bil velik poudarek na simboličnem pomenu vrat in na šegah, povezanih z vrati (Žagar 2014: 253). Znotraj projekta *Dostopnost kulturne dediščine ranljivim skupinam* smo razvili živa glasbeno-pevska vodstva po razstavi, kjer so se lahko obiskovalci seznanjali s slovenskimi trikraljevskimi kolednicami, jurjevskimi pesmimi, s tradicijo petja ob kresovanju in s pesmimi o vinu in napitnicami (Tomazin 2015).

Vključevanje nesnovnih vidikov dediščine, povezanih z obrtniškim znanjem, je bilo v obliki tradicionalnih obrtnih delavnic predvideno pri snovanju vsebin novega muzejskega kompleksa na Metelkovi (Smerdel 1996: 24). Od odprtja razstavne stavbe leta 2004 tam še vedno delujeta lončarska in tkalska delavnica, kje si obiskovalci lahko ogledajo postopke dela in se naučijo spretnosti izdelave. Nekaterim obrtem smo namenili razstave, kot npr. že omenjeno *V podobe ujeti indigo* in 2018 odprto stalno razstavo *Lectarstvo je krajcarkšeft*, ki predstavlja svečarja, medicinarja in trgovca Krbavčiča iz Ljubljane in njegove izdelke (Dular 2019).

Leta 2016 je bila odprta razstavo *Čipkaste vezi* (Žagar 2016a), kjer je bil poudarek na nosilcih dediščine in na čipkah kot vezmi med njimi, poudarjala pa je tudi znanja in veščine, potrebne za izdelavo čipk. Poleg muzejskih predmetov so bili na ogled tudi številni predmeti, ki so jih prispevali posamezniki in posameznice, šole, fakultete in s čipkami povezana društva, ter sodobni izdelki, ki so jih navdihnile čipke (Bogataj 2016). Ob razstavi je muzej pridobil tudi nekaj primerov čipk, ki po presoji darovalk najbolj predstavljajo njihovo kreativno veščino in razkrivajo njene pomene v njihovih življenjih (Žagar 2016b). Razstava je nastajala v času, ko je Slovenija pripravljala nominacijo

¹⁹Od leta 2005 ima Oddelek za avdiovizualno dokumentacijo in prezentacijo nematerialne kulturne dediščine tudi Goriški muzej (Skrtnar 2014: 53–54), dolgoletne izkušnje z vključevanjem avdiovizualij v muzejsko delo pa ima tudi Muzej novejšje zgodovine Celje (Weber 2014).

Klekljanje čipk v Sloveniji za Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva, zato je opozarjala tudi na izdelovanje čipk z vidika nacionalnih postopkov, povezanih z varovanjem klekljanja čipk v duhu Unescove Konvencije.

Nosilec dediščine smo dali možnost sodelovanja pri interpretaciji svoje dediščine in smo jih vključevali v postavljanje razstav. Kot primer participativne in inkluzivne razstave naj omenim npr. razstavo *Rojstvo: Izkušnje Rominj*, ki je v okviru projekta *Dostopnost kulturne dediščine ranljivim skupinam* nastala v sodelovanju in na osnovi aktivne participacije Rominj (Palaić 2015). Na osnovi konceptov epistemske pravičnosti, skupne odgovornosti za dediščino z njenimi nosilci in radikalne transparentnosti je bila konec leta 2017 odprta razstava *Afrika in Slovenija: preplet ljudi in predmetov*, kjer smo skupaj z nosilci raziskovali njihovo dediščino, nosilci pa so sodelovali tudi pri izboru vsebin za del razstave, kjer smo predstavili njihovo osebno dediščino (Palaić in Rogelj Škafar 2017). Pri nastajanju razstave *Lectarstvo je krajcarkšeft* so sodelovali potomci mojstra Krbavčiča, eden od njih pa je ob razstavi pripravil spominsko publikacijo *Sveča je dogorela*, v kateri je predstavil družinsko zgodbo in obrt (Dular 2019: 252). Pri leta 2018 odprti razstavi *Morje – naše življenje* je šlo za zbirko predmetov, fotografij in dokumentov družine iz Nabrežine pri Trstu, ki jih je hranilo več rodov. Razstava je nastala v sodelovanju z lastnikom zbirke; na razstavi so se prepletala besedila kustodinje in lastnika zbirke (Sketelj 2018).

Nosilci nesnovne dediščine in/ali obiskovalci muzeja dodajajo »nesnovne vidike« tudi v okviru različnih obrazstavnih dejavnosti. V okviru druge stalne razstave smo npr. leta 2010 začeli s ciklusom manjših razstav *Moje življenje moj svet: osebne razstave obiskovalcev*, na katerih smo dali obiskovalcem in/ali nosilcem dediščine možnost, da se predstavijo. Na *Druženjih ob klepetu* smo se z njimi pogovarjali o določenih temah, povezanih z razstavo (Žagar 2012), v okviru *Galerije pripovedovalcev* pa smo z njimi snemali pogovore (Valentinčič Furlan 2010).

Za promocijo, prenos znanj in ohranjanje nesnovnih vidikov dediščine ima pomembno vlogo oddelek za muzejsko pedagogiko in andragogiko s programi za predšolske in šolske otroke, dijake, študente in odrasle. Oddelek med drugim organizira muzejske delavnice, ki spremljajo razstave ali so samostojne in jih tudi vodi sam ali v sodelovanju z nosilci dediščine, kot so npr. mojstri domače obrti. Že vrsto let imamo v muzeju delavnice, ki otrokom približujejo slovenske letne šege. Tako v pustnem času izdelujejo pustne maske, v velikonočnem času cvetnonedeljske butare, pirhe in velikonočne košarice, v božično-novoletnem času pa jaslice in okraske. Otroci se na delavnicah seznanjajo tudi z nesovno dediščino zunajevropskih kultur. (Kogej Rus 2003). Na tem mestu le opozarjam na dolgo prisotnost tovrstnih delavnic in upam, da bodo zaradi svojega pomena enkrat deležne celovitejše obravnave.

Za vzgojitelje v vrtcih in šolske učitelje v muzeju potekajo seminarji o ljudskem plesu, pesmi, glasbi, bajeslovju in šegah, nesovno dediščino pa vključujemo tudi v izobraževanje za slušatelje Univerze za tretje življenjsko obdobje. V muzeju potekajo strokovna in znanstvena srečanja, posvečena nesovni dediščini, vključujemo se v slovenske in mednarodne projekte, povezane z NKD. Poudarjamo slovensko nesovno dediščino, občasno pa na različne načine predstavljamo tudi NKD drugih kultur.

Nesnovne vidike dediščine promoviramo tudi s pomočjo raznih javnih prireditev in dogodkov, kot sta npr. Poletna muzejska noč in Dan muzejev. Organiziramo koncerte poustvarjalcev slovenske ljudske glasbe in pesmi in sodelujemo pri pripovedovalskem festivalu Pravlјice danes, kjer se ohranja pripovedno izročilo naših prednikov.

SEM kot Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine

SEM je sodeloval v nekaterih fazah vzpostavljanja sistema varovanja NKD v Sloveniji v duhu Unescove Konvencije. Ko je bilo leta 2002 v Istanbulu srečanje kulturnih ministrov o NKD, je tedanja direktorica Inja Smerdel pripravila pojasnilo o tem, kako se »muzejski etnologi spoprijemajo z razmerjem med snovnim (v predmetih) in njihovo govorico o nesnovnem« (Slavec Gradišnik 2004: 264), leta 2004 pa je v SEM potekala prva okrogla miza o nesnovni dediščini (nav. delo). V muzejski periodični publikaciji *Etnolog* smo objavili prevod besednjaka, povezanega z NKD (Slavec Gradišnik in Smrke 2004) in članke o različnih vidikih NKD (gl. npr. *Etnolog* 2004, 2010 in 2018). Med letoma 2006 in 2008 je bil muzej vključen v raziskovalni projekt *Register nesnovne kulturne dediščine kot sestavni del enotnega registra kulturne dediščine*, ki je potekal pod vodstvom Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU (Register nesnovne dediščine 2008), leta 2011 pa je začel SEM opravljati naloge Koordinatorja.

Muzej kot Koordinator opravlja številne in raznolike naloge, kot so: koordiniranje in priprava predlogov enot za vpis v register, izdaja publikacij, organiziranje predavanj in dogodkov s predstavitvijo nosilcev, udeležba na domačih, mednarodnih in Unesco srečanjih ter organizacija tovrstnih srečanj, sodelovanje pri pripravi Unesco nominacij, priprava in koordiniranje filmov za potrebe registra in Unesco nominacij in še bi lahko naštevali. V nadaljevanju bom predstavila nekatere primere načinov predstavljanja NKD Slovenije doma in v tujini. V okviru Koordinatorja gre predvsem za predstavljanje enot in nosilcev, vpisanih v nacionalni register²⁰ in na Unescov Reprezentativni seznam.²¹

Na razstavi *Pustna dediščina Slovenije* smo leta 2012 predstavili šest enot, povezanih s tradicionalnimi pustovanji, ki so bile takrat vpisane v register; vse razstavljene predmete (naličja, kostume in rekvizite) so nam posodile pustne skupine. V večini primerov pa je šlo za razstave, kjer smo soočali nesnovno »živečo« dediščino s predmetno dediščino, ki jo hranijo muzeji. Tako smo na razstavah *Velikonočna dediščina Slovenije* (2013) in *Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož* (2014) poleg predmetov iz zbirk SEM predstavili tudi predmete in izdelke, povezane z nosilci dediščine, vpisanimi v nacionalni register. Ob gostovanju razstave Muzeja Ribnica *Križem svajt so se podalā pa sujo ruobo prodajala* (2016) smo v sodelovanju z ribniškim muzejem pripravili razstavo *Ribniško suhorobarstvo: nesnovna kulturna dediščina Slovenije*, na kateri so bili predstavljeni izdelki v registru evidentiranih nosilcev. Nosilec dediščine dajemo tudi možnost, da se v SEM predstavijo sami, tako so npr. nosilke enote *Priprava poprtnikov* leta 2016 gostovale z razstavo *Poprtnik ali župnek?*, ki jo je pripravil Zavod Parnas (Jerin 2017: 209).

V register vpisane nosilce vključujemo na odprtja razstav, v spremljevalne dogodke

²⁰ Nastajati je začel leta 2008 in ga vodi Ministrstvo za kulturo.

²¹ Na ostalih dveh Unescovih seznamih, povezanih z nesnovno dediščino, Slovenija nima še nobenega vpisa.

in jim omogočamo samostojne »žive« predstavitev.²² Na odprtju razstave *Velikonočna dediščina Slovenije* so npr. predstavili postopek krašenja pirhov in igro ciljanje pirhov. Ob odprtju razstav *Škoromatija* (2019) in *Ravenski pust* (2020) sta se predstavili tudi obe pustni skupini. V okviru razstav o ribniškem suhorobarstvu in izdelovanju papirnatih rož so imeli nosilci delavnice pletarstva in izdelovanja papirnatih rož.

Nekaj več prostora namenjam razstavi o nesnovni kulturni dediščini Slovenije. Prvo verzijo razstave z naslovom *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije skozi fotografijo* smo leta 2014 predstavili v Kavarni SEM. Leta 2017 smo z dopolnjeno razstavo gostovali v Bratislavi, kjer smo fotografijam dodali še nekatere izdelke nosilcev in filme (Jerin 2018: 221). Razstavi smo dali naslov *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescove Konvencije*, saj je šlo le za enote, ki so bile vpisane v nacionalni register in na Unescov Reprezentativni seznam. Ob Evropskem letu kulturne dediščine leta 2018 smo v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za zunanje zadeve Republike Slovenije pripravili potujočo panojsko razstavo v več jezikovnih različicah z istim naslovom. Vse enote smo predstavili s kratkim opisom in fotografijo, ponudili smo tudi možnost treh filmov. Razen v Ljubljani je bila razstava v sodelovanju s slovenskimi veleposlaništvimi na ogled v Črni gori, na Poljskem, v Albaniji, Nemčiji, Bosni in Hercegovina, Braziliji in Bolgariji (Jerin 2019: 280). Zaradi velikega interesa slovenskih veleposlaništev je z novimi vpisi dopolnjena razstava leta 2019 gostovala v Bosni in Hercegovini in Braziliji. Sami smo se dogovorili za gostovanje razstave, dopolnjene s sodobnimi predmeti, povezanimi z nosilci, in filmi, v dveh muzejih v Severni Makedoniji. Razstava postaja nekakšna stalnica Koordinatorja, ki pa jo je potrebno nenehno dopolnjevati z novimi vpisi v nacionalni register in na Unesco.

Opravljanje nalog Koordinatorja prispeva k večji prisotnosti muzeja na terenu, kjer se poleg kustodinje za nesnovno dediščino²³ z raziskovanjem in dokumentiranjem NKD ukvarjajo tudi nekateri drugi kustodiat in oddelek za dokumentacijo. Z nosilci dediščine nas povezuje tudi proces priprave besedil vpisa v register in sodelovanje pri pripravi Unesco nominacij. S številnimi nosilci vzpostavljamo stike, ki temeljijo na medsebojnem zaupanju, kar je pogoj za dobro sodelovanje. Koordinatorstvo ni bistveno vplivalo na zbiralno politiko muzeja, skušamo pa pridobivati sodobne predmete, povezane z evidentiranimi nosilci nesnovne dediščine. Nekatere tovrstne predmete vključujemo v obstoječe muzejske zbirke, potujoča razstava o nesnovni dediščini pa nas je spodbudila k razmišljanju o možnosti vzpostavitve posebne zbirke predmetov, povezanih z »registrirano« NKD.

Koordinatorstvo je razširilo delokrog kustodiata za etnografski film, ki skrbi za nastajanje oziroma koordiniranje filmov kot neobvezne priloge nacionalnega registra in kot obvezne priloge Unesco nominacij. O avdiovizualijah kot pomembnem mediju za dokumentiranje in predstavljanje NKD smo organizirali dva mednarodna simpozija (Valentičič Furlan 2015, 2018a), avdiovizualije pa vključujemo v večino razstav, ki jih pripravlja Koordinator.

²² Več let so se npr. na muzejski ploščadi predstavljali nosilci igre pandolo.

²³ Mestni muzej Ljubljana ima kustodiat za nesnovno dediščino, ki pa se z NKD ne ukvarja povsem v duhu Unescove Konvencije.

Sklep

Unesco je leta 1972 sprejel *Konvencijo o varovanju svetovne kulturne in naravne dediščine*, ki je kot pomnike preteklosti v ospredje postavljala predmete, zgradbe in mesta (lokacije), povezane z dediščino (Muršič 2018: 21), *Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine* pa je prinesla naslednje premike: od snovnega k nesnovnemu, od kulturnih objektov h kulturnim procesom, od zaščite k varovanju, v ospredje je postavila nosilce in sistem varovanja »od spodaj navzgor«. Kljub novostim, ki jih je v zvezi z varovanjem NKD prinesla Konvencija, se lahko muzeji pri uvajanju nesnovnih vidikov dediščine v svoje delovanje opirajo na nekatere že pridobljene izkušnje. Ukvarjanje z NKD je muzeje še bolj povezal z novimi smernicami in temeljnimi spremembami njihove družbene vloge v novem obdobju v delovanju muzejev, ko se odpirajo skupnostim in postajajo dinamični kulturni centri, ki se ne usmerjajo le na predmete, temveč tudi na ljudi (Alivizatou 2008: 51). Pomembna je postala kontekstualizacija predmetov in razkrivanje njihovih kulturnih in simbolnih pomenov. Tako muzejski predmeti presegajo fizične dimenzije in vzpostavljajo povezave z ljudmi, ki so povezani z njimi, in skupnostmi, iz katerih izvirajo (Alivizatou 2006: 51–52). Glede na to, da Konvencija govori o dediščini, ki živi med ljudmi, je povečala sodelovanje muzejev z nosilci dediščine na terenu in poudarila procesnost. Muzeje je še bolj odprla nosilec dediščine in jih hkrati odprla navzven.

Na primeru SEM je bilo ugotovljeno, da so začeli kustosi nekatere podatke o nesnovnih vidikih predmetov zbirati kmalu po drugi svetovni vojni in jih na različne načine vključevati v svoje delovanje. Do danes pa se je obseg »nesnovnega v snovnem« razširil v različne smeri, ki upoštevajo tudi nekatere usmeritve Konvencije. Od leta 2011, ko je muzej prevzel vlogo Koordinatorja, skupaj z Ministrstvom za kulturo skrbi za implementacijo Konvencije v Sloveniji. Velik del aktivnosti je povezan z »registriranjem« nesnovne dediščine in njeno promocijo.

Zaključimo lahko, da se je SEM kot nacionalni muzej trudil zbranim predmetom dodajati vse več nesnovnih vsebin že pred Konvencijo, jih povezati z nosilci, širšim kontekstom in pomenom v življenju ljudi. Medtem ko se kot nacionalni muzej pri razstavah trudi predmetni dediščini dodajati njene nesnovne vidike, skuša v vlogi Koordinatorja uradno registriranim enotam in nosilec nesnovne dediščine za potrebe razstav dodajati »snovni vidik« s pomočjo muzejskih predmetov, ki to dediščino postavljajo v širši zgodovinski kontekst, ali s predmeti in izdelki, povezanimi z nosilci »registrirane« dediščine. V prvem primeru gre torej za dodajanje nesnovnih vidikov predmetni dediščini, v drugem pa ravno nasprotno za opredmetenje registrirane nesnovne dediščine. V obeh primerih je prisoten tudi participativni pristop, povezan z vključevanjem skupnosti, skupin in posameznikov v identificiranje in varovanje nesnovne dediščine in njihovo vključevanje v pripravo razstav.

Etnografski muzeji lahko na osnovi svojih predhodnih izkušenj pomembno prispevajo k varovanju NKD, nedvomno pa bi bilo zanimivo ugotoviti, kako se z izzivi, ki jih prinaša Konvencija, pri svojem delu soočajo slovenski lokalni muzeji, ki so bolj neposredno povezani z lokalnim okoljem, ki ga pokrivajo. Nekateri v njih zaposleni etnologi in kulturni antropologi so člani Delovne skupine Koordinatorja, ki odloča o

primernosti pobud za vpis v nacionalni register, zanimivo pa bi bilo ugotoviti, kako kot dobri poznavalci terena sodelujejo pri varovanju lokalne NKD.²⁴

REFERENCE

ALIVIZATOU, Marilena

2006 Museums and Intangible Heritage: The Dynamics of an “Unconventional” Relationship. *Papers from the Institute of Archaeology* 17: 47–57.

2008 Contextualising Intangible Cultural Heritage in Heritage Studies and Museology. *International Journal of Intangible Heritage* 3: 44–52.

ANDRIĆ TALJANAC, Mirjana

2015 Muzeji susjedstva. *Informatica Museologica* 45/46: 6–23.

BLAKE, Janet

2017 The Impact of UNESCO's 2003 Convention on National Policy-making: Developing a New Heritage Protection Paradigm? V: M. L. Stefano in P. Davis (ur.), *The Routledge Companion to Intangible Cultural Heritage*. London in New York: Routledge, 69–78.

2018a Safeguarding Intangible Cultural Heritage – How the Role of Museums is Evolving in Response to a New Heritage Protection Paradigm. V: B. Brulon Soares, K. Brown in O. Nator, *Defining Museums of the 21st Century: Plural Experiences*. Paris: ICOM / ICOFOM, 177–187.

2018b Museums and Safeguarding Intangible Cultural Heritage – Facilitating Participation and Strengthening their Function in Society. *International Journal of Intangible Heritage* 13, 17–32.

BOGATAJ, Janez

2016 Od čipk k vezem: Čipkaste vezi v razstavnih hiši Slovenskega etnografskega muzeja. *Etnolog* 26: 249–254.

BORTOLOTTI, Chiara

2007 From Objects to Processes: UNESCO's Intangible Cultural Heritage. *Journal of Museum Ethnography* 19 (March): 19–33.

BRULON SOARES, Bruno, BROWN, Karen in NAZOR, Olga

2018 *Defining Museums of the 21st Century: Plural Experiences*. Paris: ICOM / ICOFOM.

CAMARENA OCAMPO, Cuauhtémoc in MORALES LERSCH, Teresa

2010 The Community Museum: A Space for the Exercise of Communal Power. *Sociomuseologia IV, Cadernos de Sociomuseologia* 38: 135–152.

<https://www.academia.edu/4954455/From_Objects_to_Processes_Unesco_s_Intangible_Cultural_Heritage_Journal_of_Museum_Ethnography_2007_19_21-33?auto=download&email_work_card=download-paper> [5. 5. 2020].

CONVENTION

2003 *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Pariz: Unesco. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>> [5. 4. 2019].

CSONKA-TAKÁCS, Eszteri in ILLÉS, Vanda

2017 Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Hungary. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*, 128–139.

CVETKO, Igor

2002 O lesenih rogovih in registih na Slovenskem. *Etnolog* 20, 285–300.

2007 *Zvoki Slovenije: Od ljudskih godev do Avsenikov = Sounds of Slovenia: From Folk Musicians to the Avseniks*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

ČEPLAK MENCIN, Ralf

2013 Etnografski muzeji – prostori praznovanja ranljivih skupin. *Etnolog* 23: 65–101.

DULAR, Andrej

2019 Lectarstvo je krajcarkšeft: Stalna razstava Slovenskega etnografskega muzeja. *Etnolog* 29: 251–255.

²⁴ Članek je nastal s finančno podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije v okviru raziskovalnega programa P6-0187.

FILIPOVIĆ, Danijela

- 2017 The Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in the Republic of Serbia: Documentation of the National Register of Intangible Cultural Heritage at the Ethnographic Museum in Belgrade. V: A. Schreiber (ur.), *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*. Varšava: National Heritage Board of Poland, 198–212.

HAFSTEIN, Vladimir Tr.

- 2018 *Making Intangible Heritage: El Condor Pasa and Other Stories from UNESCO*. Bloomington: Indiana University Press.

HUDALES, Jože

- 2008 *Slovenski muzeji in etnologija: Od kabinetov čudes do muzejev 21. stoletja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- 2011a Nova muzeologija, novi muzeji in kulturna dediščina v muzejih 20. in 21. stoletja. V: V. Hazler (ur.), *Ekumuzej hmeljarsstva in pivovarstva Slovenije [Elektronski vir]: Idejna zasnova za stalno muzejsko postavitev v Žalcu*. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 18–47. <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/etnologija/def_ault.htm> [16. 4. 2020].
- 2011b Ekumuzej in druge oblike sodobnih lokalnih muzejev. V: V. Hazler (ur.), *Ekumuzej hmeljarsstva in pivovarstva Slovenije [Elektronski vir]: Idejna zasnova za stalno muzejsko postavitev v Žalcu*. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 48–52. <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/etnologija/def_ault.htm> [16. 4. 2020].

JERIN, Anja

- 2017 Poročilo o delu Koordinatorja varstva nesovne kulturne dediščine v letu 2016. *Etnolog* 27: 207–213.
- 2018 Poročilo o delu Koordinatorja varstva nesovne kulturne dediščine v letu 2017. *Etnolog* 28: 219–227.
- 2019 Poročilo o delu Koordinatorja varstva nesovne kulturne dediščine v letu 2018. *Etnolog* 29: 272–284.

KERŠIČ, Irena

- 1983 Pota in razpotja Slovenskega etnografskega muzeja. V: J. Bogataj in M. Terseglav (ur.), *Zbornik 1. kongresa jugoslovanskih etnologov in folkloristov, Rogaska Slatina 5.–9. 10. 1983*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 477–489.
- 1999 Razvojna strategija zbirk Slovenskega etnografskega muzeja. *Etnolog* 9 (2): 129–133.

KERŠIČ, Irena [idr.]

- 2001 Izbiranje, zbiranje in interpretacija. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 41 (1/2): 88–92.

KIRSHENBLATT-GIMBLETT, Barbara

- 2004 Intangible Heritage as Metacultural Production. *Museum International* 56 (1/2): 52–64.

KOGEJ RUS, Sonja

- 2003 Vsebinska podoba pedagoško-andragoške službe Slovenskega etnografskega muzeja. *Etnolog* 13: 233–247.

KOVAČ, Janja

- 2019 Riznica Medimurja – kako muzealizirati nematerialnu baštino? V: A. Svetel in T. Petrović Leš (ur.), *Nesovna dediščina med prakso in registri: 15. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 170–181.

KURIN, Richard

- 2004 Museums and Intangible Heritage: Culture Dead or Alive? *Icom News* 57 (4): 7–9.

MAROEVIĆ, Ivo

- 1993 *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studie.
- 2000 Museology and the Intangible Heritage together against the Traditional Museums or Are we Returning to the Original Museum? V: H. K. Vieregg in A. Davis (ur.), *Museology and the Intangible Heritage*. München: Museums-Pädagogisches Zentrum, 84–90.
- 2002 Povezivanje muzeologije i nematerialne baštine protiv tradicionalnog muzeja ili vraćamo li se izvornom muzeju? *Osječki zbornik* 26 (20): 241–247.

MENSCH, Peter van in MEIJER-van MENSCH, Léonite

- 2015 *New Trends in Museology II*. Celje: Muzej novejšje zgodovine.

MURŠIČ, Rajko

- 2018 Od izročilo do nesovne kulturne dediščine. *Etnolog* 28: 15–40.

- NABERGOJ, Saša in ŠTUKL, Jože
2018 Škofjeloški pasijon: Umestitev enote nesnovne dediščine v format muzejske razstave. *Etnolog* 28: 163–170.
- NIKOČEVIĆ, Lidija
2003 Nematerijalni aspekti kulturne baštine i njihovo mjesto u muzejima: Pogled etnologa. *Informatica Museologica* 34 (3/4): 61–69.
- NIKOLIĆ ĐERIĆ, Tamara
2014 Ekomuzej Batana kao »čuvar« tradicijske brodogradnje Rovinja. *Ethnologica Dalmatica* 22: 285–293.
- ORR, Joanne
2018 Embracing the Intangible in our Very Tangible Museums – a Definition Fit for Scotland's Museums? V: B. Brulon Soares, K. Brown in O. Nazor (ur.), *Defining Museums of the 21th Century: Plural Experiences*. Paris: ICOM / ICOFOM, 193–197.
- PALAIĆ, Tina
2015 Družbeno angažirani muzej: Vključevanje romske skupnosti v soustvarjanje muzejskih vsebin. *Etnolog* 25: 209–217.
- PALAIĆ, Tina in ROGELJ ŠKAFAR, Bojana
2017 Slovenski Afričani: O njihovih osebnih predmetih v prepletu identitet. *Etnolog* 27: 39–63.
- PALAIĆ, Tina in VALIČ, Urša
2015 Projekt Dostopnost do kulturne dediščine ranljivim skupinam in pogledi nanj z vidika zaposlenih v sodelujočih muzejih. *Etnolog* 25: 21–42
- PERKO, Verena
2014 *Muzeologija in arheologija za javnost: Muzej Krasa*. Ljubljana: Kinetik, zavod za razvijanje vizualne kulture.
- PUKL, Adela [idr.]
2012 Carnival King of Europe II: Partnersko sodelovanje SEM v mednarodnem projektu. *Etnolog* 22, 255–260.
- REGISTER nesnovne dediščine
2008 Register nesnovne dediščine kot del enotnega registra kulturne dediščine: CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«: Šifra projekta V6-0276: Zaključno poročilo. Ljubljana: [Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU]. <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/CRP_register_nesnovne_dediscine_2008-10-15.pdf> [20. 4. 2018].
- SANTOVA, Mila
2014 *Da uloviš neulovimoto: Nematerialno kulturno nasledstvo = To Capture the Elusive: Intangible Cultural Heritage*. Solija: Akademsko izdateljstvo »Prof. Marin Drinov«.
- SCHIPPERS, Thomas K.
2002 Od predmetov do simbolov: Spreminjajoče se perspektive pri proučevanju materialne kulture v Evropi. *Etnolog* 12: 125–137.
- SKETELJ, Polona
2007 Čupa, plovilo slovenskih ribičev. *Etnolog* 17: 99–302.
2014 *Vrata: Prostorski in simbolni prehodi življenja: [Vodnik po osrednji občasni razstavi Slovenskega etnografskega muzeja]*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
2018 Razstava Morje – naše življenje: Odstri spomini s podstrešja nabrežinske ribiške družine. *Etnolog* 28: 205–210.
- SKRT, Darja
2014 Avdiovizualije v Goriškem muzeju: Nastajanje in razvoj Oddelka za avdiovizualno dokumentacijo in prezentacijo nematerialne kulturne dediščine. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 54 (1/2): 50–55.
- SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid
2004 Mednarodni dan muzejev v Slovenskem etnografskem muzeju. *Etnolog* 14: 260–266.
2000 *Etnologija na Slovenskem: Med čermi narodopisja in antropologije*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SMEETS, Rieks (ur.)
2006 *Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity: Proclamations 2001, 2003 and 2005*. Pariz: Unesco.

SMERDEL, Inja

- 1984 Razstava Vetrnik (Predmet – življenje) in nekaj vzporednih misli muzejske etnologinje. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 24 (4): 94–97.
- 1996 Projekt, imenovan Slovenski etnografski muzej = The project called „The Slovene Ethnographic Museum“. *Etnolog* 6: 17–58.
- 2003 Smo stari ali mladi? = Are we young or old? *Etnolog* 13: 23–26.

SMRKE, Franc in SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid

- 2004 Besednjak neopredmetene kulturne dediščine. *Etnolog* 14 (1): 267–271.

TOMAZIN, Andrej

- 2015 Glasbena vodstva v Slovenskem etnografskem muzeju kot primer dostopnega in inkluzivnega programa na muzejski razstavi. *Etnolog* 25: 201–207.

VALENTINČIČ FURLAN, Nadja

- 2006 Avdiovizualni kolaži na stalni razstavi Med naravo in kulturo. *Etnolog* 16: 243–262.
- 2010 Avdiovizualne vsebine v sklopu stalne razstave Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta. *Etnolog* 20: 213–238.
- 2012 Avdiovizualno dokumentiranje nesnovne kulturne dediščine in karakteristični prikazi za register. V: A. Jerin [idr.] (ur.), *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 35–40.
- 2015 (ur.) *Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom = Documenting and Presenting Intangible Cultural Heritage on Film*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- 2016 Film na etnografskih razstavah: Poročilo in razmislek ob mednarodnih posvetih. *Etnolog* 26: 293–295.
- 2018a (ur.) *Vizualiziranje nesnovne kulturne dediščine = Visualizing Intangible Cultural Heritage*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- 2018b The Slovene Ethnographic Museum, Intangible Cultural Heritage and Film. V: M. Santova, I. Pirgova in M. Staneva (ur.), *Between the Visible and the Invisible: The Intangible Cultural Heritage and the Museum*. Sofia: Prof. Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences, 81–98.
- 2019 Boris Kuhar in etnološki film. *Etnolog* 29: 159–183.

VIEREKG, Hildegard K. in DAVIS, Ann (ur.)

- 2000 *Museology and the Intangible Heritage*. München: Museums-Pädagogisches Zentrum.

WEBER, Sebastjan

- 2014 Različni načini uporabe avdiovizualnega gradiva v muzejih. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 54 (1/2): 56–59.

ZAKON o ratifikaciji

- 2008 Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine. *Uradni list Republike Slovenije* 18 (1): 16–26. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5016>> [23. 3. 2018].

ZVKD-1

- 2008 Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1). *Uradni list Republike Slovenije* 18 (16): 1121–1145. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144>> [7. 5. 2018].

ZVKD-1D

- 2016 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1D). *Uradni list Republike Slovenije* 26 (32): 4660–4662. <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7072>> [7. 5. 2018].

ŽAGAR, Janja

- 2003 Tekstilna zbirka Slovenskega etnografskega muzeja. *Etnolog* 13: 165–179.
- 2010 Kako nagovoriti in kako spodbuditi: O stalni razstavi Jaz, mi in drugi: Podobe mojega sveta. *Etnolog* 20: 191–212.
- 2012 Moje življenje, moj svet: Osebnostne razstave obiskovalcev SEM. *Etnolog* 22: 243–254.
- 2013 (ur.) *Jaz, mi in drugi: Podobe mojega sveta: Vodnik po stalni razstavi Slovenskega etnografskega muzeja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- 2014 Vrata: Prostorski in simbolni prehodi življenja: Slovenski etnografski muzej, 2013–2015. *Etnolog* 24: 251–258.
- 2016a Čipkaste vezi: Razstava Slovenskega etnografskega muzeja. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- 2016b Nove pridobitve ob razstavi ČIPKaste vezi. *Etnolog* 26: 267–271.
- 2017 Pomenljive zgodbe, zapisane v osebnih predmetih. *Etnolog* 27: 15–37.

ŽIDOV, Nena

2008 (ur.) *Med naravo in kulturo: Vodnik po stalni razstavi Slovenskega etnografskega muzeja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

2018 Težave Slovenije pri varovanju nesnovne kulturne dediščine v luči Unescove Konvencije. *Etnolog* 28: 41–62.

BESEDA O AVTORICI

Dr. Nena Židov je muzejska svétnica in kustodinja za socialno kulturo v Slovenskem etnografskem muzeju. V letih 1997–2003, 2009–2011 in 2015–2020 je bila urednica muzejske periodične publikacije *Etnolog* in več let urednica knjižne zbirke *Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja*. Doktorirala je z nalogo *Alternativna medicina v Sloveniji, Etnološki vidik* (1996). Objavila je knjige *Rovaši = Tally sticks* (2010), *Ljubljanski živilski trg* (1994) in *Občina Ljubljana Bežigrad* (1991) ter vrsto znanstvenih in strokovnih člankov tako v Sloveniji kot v tujini. Ukvarja se s preučevanjem nesnovne kulturne dediščine, ljudskega prava in šeg.

SUMMARY

Intangible cultural heritage and museums

In 2003 the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage was adopted. In addition to the protection of material heritage, it introduced the safeguarding of intangible heritage both at national and international level. The Convention talks about intangible heritage living among people, which undergoes constant recreation and is closely linked to identity. The Convention also shifted emphasis from cultural objects and sites to cultural processes and to a dynamic understanding of culture. Numerous museums had included certain aspects of intangible heritage in their work prior to the Convention, both in connection with the development of their primary disciplines as well as new trends in museology. Even before the Convention, intangible heritage was a subject of discussion among international museum associations, while its adoption raised many questions among museum workers relating to the issue of the role of museums in the safeguarding of intangible heritage and experience relating to this on which they can rely.

Curators at the Slovene Ethnographic Museum began being interested in certain intangible aspects of the material heritage soon after World War Two, while in subsequent years, following the development of Slovene ethnology and new trends in museology, their efforts spread in different directions and sought different ways of showing intangible heritage and including it in their activities. In 2011 the museum also began carrying out the duties of the national Coordinator for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. In this role it is involved mainly in the intangible heritage “registered” at both national and international level. To satisfy the need for a promotion of this type of heritage with the help of exhibitions, the museum also tries to add objects connected with the registered bearers of heritage.